

Izhaja 15. vsacega
mesca navadno na $\frac{1}{2}$ poli.

UMENI

Velja s poštnino vred
en goldinar za celo leto.

GOSPODAR.

Pisarnica

List

Vredništvo:

in čuvaj c. k. kmet. družbe:
v mestni hiši (municip. ulicah),

za kmetijstvo

na Travniku, šte. 277,
I. nadstropji. — List razpošilja
družbin čuvaj.

II. nadstropji.

in druge deželne zadeve.

Izdaja ga cesarska kraljeva kmetijska družba goriška.

Naznanilo

zastran vrtnih in poljskih del, ki se bodo ob spodej naznanjenih dnevih
od 11. ure do poldne na vrtu in njivi c. k. kmet. družbe opravljale:

20., 21. in 22. februarja se bodo obrezavale in kakor je treba speljavale sadne drevesa, in sicer kosčeno-sadne in pečkatnega sadja, drev-sa visokega debela in grmi (ribes); 23. t. m. drevesa, dovolj odrasle, pa vendar nerodovitne, se bodo prisilovale, da postanejo rodovitne; bolne se bodo ozdravljale; 24. t. se bojo obrezovale in vezale trte; trte in sadne drevesa se bodo za dobro (na stalno mesto) presajale; 25. t. se bodo narejale semenišča in sadišča za vsakršne sadne drevesa in trte. — 2. marca se naredi semenišče za špargeljine in se lahi sejani presadijo; stare špargeljnovе grede (špargêre) se bodo poravnale in gnojile. — 3. marca se bo delalo, česar je treba, okoli povrtnine; 4. marca so bo opravljalo okoli žita in detelj, česar je treba, da bo več pridelka. — 6. marca se bo sejal bombaž, potem ko hoti seme in zemlja kakor se t.č. obdelana; 13. marca se bodo sadne drevesa cepile (pelcávali).

Ko bi pa zavoljo slabega vremena ne bilo mogoče teh del ob napovedanih dneh opraviti, bodo na naslednje ugodne dni odložene.

Ves ta čas, od 20. tega mesca do 13. marca se bodo dobivali vsake sorte cepiči zastonj.

Ravnateljstvo vrta in njive c. k. kmet. družbe.

Pavletič.

Še nekaj zastran cest po Tominskem in Cirkljanskem.

(Konec).

Niso pa še našteti vsi tisti, ki ceste med spodnjo Tribušo in Želinom potrebujejo. Od nekaj so bili Čepovanci v dotiki in zvezi s Cirkljani. Čepovanci

ga ne bodo imeli do Gorice take ceste da (če?) bi se le stara popravila, kakor p. L. od Tomnaskih cest pravi. Možje današnjega veka so sprevideali, da pri izdelovanju cest se mora gledati dandanas na tri reči: da so, kar je mogoče, ravne, kratke in dober kúp. Glede na vse to, v dveh letih niso Čepovanci več od spodnje Triluze z cesto oddaljeni, kot samo za eno uro hodá, t. j. za tisti kos med „Vrh Vrati“ in Tribušo. Tisto cesto hočejo Čepovanci imeti, in ne bojo mirovali, dokler se njih želje ne spolnejo. V Čepovansko dolino pa spada nad 3000 ljudi brez Banjšice, Bat, in Gergarja. Potrebuje torej neobhodno ceste med spodnjo Tribušo in Želinom 10,000, izgovarjam: deset tawzent ljudi, in trije okraji na Goriškem z Furlanijo in Kranjskem vred bojo s tim delom ob enem združeni.

Da je cesta iz Gorice po Čepovanski dolini v Cirkno potrebna, so dokazali že pred leti in leti preveljavni možje, in kedaj že so jo zmerili, ne z besedo, ampak z verigo in številkami! Vendar pa smo prepričani, da ne bode še desetino tega stala, na kolikor je bila unih let prerajšana. In take tudi ne potrebujemo. Torej ni res, da bi cesta med Tribušo ino Želinom samo Cirkljanom koristila. Recimo pa, česar vendar ne potrdimo, da bi je samo Cirkljani potrebovali, imela bi vendar prednost memo unih v Baški dolini že zavoljo večega števila ljudi, ne glede na druge razmere in koristnosti.

„Kdo pa jo bo hodil od daleč izdelavat? “ - - - „ker ta črta zahteva, da se dosti sten in hudih robov predere, in ker je puscava ta 4 ur hodá nar manj dolga“. „Ta cesta nasprotuje posebno našemu vodilu, da se imajo ceste tam izdelati, kjer je vasi ino ljudi“ . . . Tako piše g. L. —

Kar se prvega tiče, kdo da jo bo hodil tako daleč izdelavat? i. t. d., odgovorimo: Da bi ta cesta tudi res 4 ure hodá dolga bila, dokazano je vendar s tem, kar so neutrudljivi Cirkljani že storil, da je to cesto narediti mogoče, zakaj predrti je že ta črta čez polovico, Cirkljani pa, spoznavši, da bo ta cesta tudi drugim koristila, prosijo po vsi pravici pomoči, da jo dovršijo. Rodovitnosti pa doline tik Idrje ne bomo povišavali, kakor se Baška poveljuje; rečemo samo, da ni tako pusta, kakor Soška med Podseli in Ročinjem, med Plavimi in Solkanom. Vendar pelje ondot že sto in sto let glavna cesta. Ko bi bili Goriški Stanovi svojih dni takó mislili in tako logiko (mišljenje) zagovarjali, kakor g. L., godila bi se morda še zdaj Tomincem taká, kakor Cirkljanom. Njih namen pa je bil, deželo z deželo skleniti, kar tudi zdaj v narodnem gospodarstvu izvedeni delajo. Dosegli so bili Stanovi Goriški svoj namen s pomočjo Kanalcev, Tomincov, Cirkljanov in Bovčanov. Brez vse koristi od težavnega tega dela so pa ostali samo Cirkljani. Gosp. L. bi se pa skoraj očitati smelo, da Cirkljanom nikoder in nikdar ceste ne privošči, tudi čez Bukovo ne, ker razločno pravi, da Cirkno ni kraj obrtnije ali trgovine. Se ve, če se obrtnija in trgovina le, kakor bodi razlaga.

Poslušaj naj pa g. L. kar zdaj porečemo. — Kdor Cirkljanov bo čas imel, pojde pohajati lahko od sv. Lucije na mostu v Tonin; kdor pa ne bo tudi toliko časa imel, da bi se mimo sv. Lucije peljal, popelje se raji po Čepovanski dolini, koder zdaj peš hodijo, ino takó si ne samo za „dve“, ampak za pet ur in še več pot prikrajša. Dandanes je pa svet prepričan, da čas je denar. S cesto po Čepovanski dolini pa si dežela pridobi vstrično z umo tik Soče v Gorico. Prva se ne da tako lahko zapreti, kakor druga, kar se je že godilo.

Kar pa vojaške razmere glede ceste tik Idrje, zadenejo, naj o tem viši vojaški častniki govorijo. Naše menjenje je pa, da v času miru ne bojo vo-

jaki po tej cesti hodili, ampak po železnici se vozili. O vojsknem času pa jim je silno važno, da eno uro pridobijo, da hrabro in pogumno svoj namen dosežejo.

Končuje pa g. L. svoj spis v „U. G.“, listu 12. 1. 1., takole: „Razložili smo po U. G. prevažno to zadevo, ktera je bila že vzrok množega pisanja in pretresovanja, da bi ljudstvu našemu koristili, in priporočamo jo občinam in posebno našim gosp. deželnim poslancom v premišljevanje. Razložili smo vse to brez strasti; nihče nas ni naprosil, da nai bi to pisali, in nočemo se s tem nikomur prikupiti, ali si kak oseben dobiček pridobiti; ampak pisali smo to z ozirom le na občno blagostanje in na silne sedanje potrebe teh okolic“.

Naj verjame te besede gospodu L. kdor more, mi smo prepričani, da Cirkljani, dasiravno se č. pisatelj na njih domoljubje sklicuje, jih ne bojo vérovali, in razumni ino pošteni gospodje deželni poslanci gotovo tudi ne. Trdimo torej, da cestnemu načrtu g. Lovemu je za ta pot že odklenkalo.

Domoljub.

Pogovor o goriški zastavljavnici in hranilnici.

Janez: Oče župan! težko sem vas že pričakaval; kaj je v Gorici novega?

Župan: Danas imam mnogo prav važnih novic; slišal sem marsikaj, česar poprej še nikoli ne. Bil sem zavoljo opravil pri nekim gospodu. Ko stopim v sobo, najdem pri njem družega, neznanega gospoda, s katerim sta se ravno o zastavljavnici in hranilnici prav živo menila, in sicer po slovenski.

Dolgo časa sem moral čakati, med tem pa sem vse na ušesa vlekel, ker me je pogovor mikal; ali razumeti nisem mogel vsega. Ko neznan gospod odide, poprašam brž, preden sva se opravil lotila, zastran poprejšnjega pogovora; sej mi je ponižnost in prijaznost tistega gospoda že davno znana.

Zelo me je mikalo vse natanko zvedeti; in ne le, da se mi je želja spolnila, tudi s seboj sem nekaj zapisanega prinesel, kar bo tebi, ki si kakor pol dohtarja, gotovo zelo všeč.

J. Pa k čemu, oče župan, danas toliko ovinkov, kar ni sicer vaša naveda? sej veste, kako sem radoveden.

Žup. Nar poprej ti bodem torej bral, kar mi je omenjeni gospod napisal; dobro poslušaj, Janez!

„Račun vseh dohodkov in stroškov goriške zastavljavnice in hranilnice od 2. aprila do 31. decembra 1864 kaže:

a. dohodkov, v srebru	49.862 gld. 98 kr.	
v papirju	14.650 „ 01 „	
skupaj		64.512 gld. 99 kr.
b. stroškov, v srebru	46.433 gld. 76 1/2	
v papirju	13.844 „ 37	
skupaj		60.278 „ 13 1/2
in c. ostale gotovine	4234 „	85 1/2
in sicer v srebru	3.429 „	21 1/2
v papirju	805 „	64 „

3. Káspica! To so dohodki! pa tudi k stroškom ni kaj reči.

Zdaj pa mi povejte, kakó se je vse to in toliko prejelo, in zakaj toliko izdalo!

Zup. Sej sem ti pravil, da naroči si „Umnega Gospodarja“. Ko bi ga bil že lani bral, bi ti ne bilo treba po teh rečeh prašati. V listu 6., mesca junija 1864, je že ob kratkem povedano, da so preč nadškof hranilnici in zastavljavnici novo gospodarstvo ustanovili in da je bilo pri ti. priložnosti v denarnici gotovine 32.216 gld. 05 1/2 kr.

Prejelo se je potem od 2 aprila do konec decembra 1864 in sicer:

1. Za rešene zastave, v srebru	25.061	„	80
2. „ obresti (interese) od kapitalov razposojenih na zastave	3.121	„	94
3. „ kapitale, ki so bili v hranilnici na novo naloženi	1.816	„	—
4. „ obresti od naloženih kapitalov	729	„	81 1/2
5. „ prodanih 1362 gld. 59 v srebru papirnat. denarja	1.567	„	38

vsi dohodki znašajo tedaj res . . . 64.512 „ 99

Po enakem kopitu ti hočem tudi stroške razjasniti, razdelé se namreč:

1. Na zastave, prinesene v zastavljavnico, je bilo posojenih v srebru	35.326:—
2. Hranilničnih kapitalov se je ljudem nazaj plačalo	10.199:06
3. Obresti od hranilničnih kapitalov je bilo plačanih	956:68
4. Srebernega denarja je bilo v papirnatega zmenjenega	1.362:59
5. Čistega dobička je bilo za uboge izdanih	300:—
6. Naslednikom ustanovnika gr. Thurn-a. vsako leto na s. Jožefa dan en cekin	4:72 1/2
7. Plača uradnikom v srebru	1.880:40
8. Na obresti je bilo na novo naloženih	8.460:—
9. Tiskarni stroški, davki, stroški za poprave i. t. d.	1.788:68

Ti stroški so tedaj enaki poprejšnjim 60.278:13 1/2

3. Številki mi že skor glava pleše.

Razjasnite mi to reč še en malo bolj na tanko, ker ne vem še prav, kaj je zastavljavnica.

Zup. Pa menim, da ne bo od več, če te tudi o hranilnici enmalo podučim. Vem, da pri tebi ne bodem boba v steno metal; poslušaj me tedaj dalje!

Ako je kdo v denarskih zadregah, mu zastavljavnica pomaga s tem, da mu denarja *posodi*, toda le proti kaki *zastavi*, bodi si v obleki, hišnem orodju, zlatnini i. t. d.

Ob letu pa se mora zastavljena reč rešiti tako, da se kapital z obrestmi vred izplača, in zraven tega je treba plačati tudi še 3 1/2 kr. za listek, ki ga je zastavnik za zastavljeno reč namesti pobotnice (kvitance) prejel. — Obresti od na zastavo posojenega denarja znašajo: do 10 gld. le 6 gld. od sto ali 6 kr. od goldinarja. od 11 gold. naprej pa po 8 gold. od sto ali 8 kr. od gold. za celo leto. Zastavljena reč zapade sploh še le čez 1 leto in 3 mesce, in se potem po občni dražbi (na kantu) prodá. Ako se zastava pri ti priložnosti dražji prodá, kakor kar kapital in obresti znašajo, se ostali denar zastavniku nazaj odrajta. Tudi se zastava večidel lahko še za eno leto podaljša, ako

se obresti plačajo. Vidiš, Janez! to naj ti razjasni dohodke, ktere sem ti poprej pod številko 1 in 2 omenil, in tako tudi stroške zapopadene pod številko 1. —

J. Hvala vam! To zdaj že razumem. Kaj je pa hranilnica?

Žup. Hranilnica je pa za tiste ljudi, ki radi umno gospodarijo in jim je mar, da si kak krajcarček za prihodaje potrebe prihranijo. Veš, da denar v žepu (aržetu) ali v skrinji je vedno v nevarnosti, ker da je mrtev, da nobenega dobička ne prinaša. Umno torej gospodarijo tisti, kateri svoje prihranjene krajcarje sproti hranilnici izročujejo.

Ona zapisuje prejeti denar v svojo glavno knjigo, in izročuje upnikom namesti pobotnic male bukvice, kakoršne imam ravno jaz tudi tukaj. Vidiš, Janez, te bukvice so tudi v slovenskem jeziku natisnjene, kar me je tako razveselilo, da sem se dal brž tudi jez va-nje zapisati. Naložil sem namreč v hranilnici za mojo 2 leti staro hčerko 50 gold. srebernega denarja.

J. Kaj pa pomeni ta le velika številka, ki je bukvicam na čelu zapisana?

Žup. Pod to številko se najde moja hčerka v hranilnični glavni knjigi zapisana, in sicer ravno tako kakor v ti knjižici tukaj.

J. Kaj pa pomeni beseda „v srebru“?

Žup. Nekteri naložijo srebernega denarja, nekteri pa papirnatega; prvim se plačavajo obresti in kapital v srebru, drugim pa v papirji.

J. Kdaj se pa obresti izplačujejo?

Žup. Vsacega pol-leta po tem kazalu tukaj v bukvicah, pa le tistim, kateri jih grejo tirjat. Neizplačane obresti (če jih upnik ne tirja) se vsakega pol-leta kapitalu prištevajo in sicer po drugem kazalu, ktero je nazadnje v teh bukvicah natisnjeno. — Po tem zadnjem kazalu dobi moja hčerka čez 20 let 100 gold., če tudi nič več kapitala ne pridenem. Moja želja pa je, moja ženka o tem nekoliko podučiti; vem da potem marsikak goldinarček, ki ga za maslo ali jajca potegne, tudi hčerkinimu kapitalu priloži. Ali ji ne bo na tako vižo lepo dota rastla, pa sama ne bova vedela kako?

J. Koliko pa take bukvice veljajo?

Žup. Kadar se prvi goldinar (ali kateri koli znesek) naloži, se plača za bukvice le samih 12 kr, in kar se pozneje nalaga, se vsakikrat v prvih bukvicah poprejšnjim zneskom pripisuje.

J. Hembrejte! to je lepa priložnost zlasti za posle. Kako lahko bi si na ta način (vižo) lepih denarcev prihranili, ako bi le tiste krajcarje sem obrnili, ki jih po nepotrebnem na toliko načinov potrosijo ali zapravijo.

Žup. Kakor mi, tako niso tudi oni o tem do sih mal nič vedeli; naša dolžnost je tedaj, jih k temu spodbadati.

J. Kaj pa hranilca s tem denarjem počne, da sama na boben (kant) ne pride?

Žup. Vidiš, ona takole gospodari: Za na posodo vzete kapitale plačuje obresti le po 4 od sto; potem nalaga v zastavljavnici te kapitale na zastave po 6 in 8 gold. od sto in nekaj jih ima tudi še drugači naloženih, da zamore vsakdanjim potrebščinam zadostovati (ustreči). — Kadar ji bo še čez vse to kapitalov ostajalo, bode jih morala, kakor mi je gospod pravil, tudi na hiše in zemlje posojevala, in po tem takega pridoma gospodarjem v nesreči na noge pomagavala. —

(Konec prih.)

Seme in iz semena vzrejene sadike ajlantove

ima na prodaj g. učenik Jern. Radizza v Gorici po' spodej razkazani ceni:

Enoletne sadike prve vrste (sorte)				dveletne nar. močnejši, sto po gl. 2 s. —			
sto po	gl.	—	s. 60	triletna	n	n	2 " 50
" " druge vrste	"	—	" 40	" močne	n	n	3 " —
dveletne	"	1	" —	" nar. močnejši	n	n	3 " 50
" močne	"	1	" 50				

Seme, gotovo kaljivo, pridelek leta 1864 od dreves, ki so v pusti zemlji v goratem kraju rastle, se dobi po dva gold. (dunajski) funt. Naročila za manj ko en funt se ne jemljejo. — Stroški za zloženje in razposlanje grejo na rajtengo p. n. naročnikov.⁹⁾
⁹⁾ Privatno naznanilo. Vr.

Domače vesti.

a.) Cerkvene in duhovske.

Z okrožnim pismom od 8. t. m. so razposlali Nj eksc. preč. nadškof Andrej č. duhovščini papezevo encikliko in zbirko zmot. sedanje dobe (Glej „ogled po svetu“).

Prestavljena sta: Č. g. Jož. Župančič benef. v Karminu, za koop. v Št. Kanecijan; g. Jan. Kravanja (zdaj v pokoji) za koop. in učenika v Bilje. — Umrli so: č. g. Jož. Zorzini, duh v pok. v Rudi, m. dec. l. l.; 19. jan. preč. g. Jan. Pirih, fajm. v Zgoniku; 26. jan. g. Ant. Bidischini kateh. v pokoji v Gradišči; 31. g. Val. Fumis, v Selcih (pri Ronkah). — Fara zgoniška je razpisana do 28. t. m.

b.) Raznotere.

(Soška železnica) iz Belaka v Gorico. Imamo ravno zdaj pred očmi dvoje prav mikavnih bukvic: „Gutachten über d. Herstellung einer Eisenbahnlinie v. Görz durch d. Isonzothal bis Villach“ (od 28. dec. 1864.) od viš. inženirja Ferd. Semrad-a (24 strani) in „Relazione del Comitato per la ferrovia della valle dell'Isonzo“ (13 strani). Naj posnamemo v naglici nekatere reči. Železnični odbor v Gorici je zložen iz deželnega odbora, iz predsednika kupčijske zbornice gorške in mestn. župana; omenjeno sporočilo (relazione) je zložil dr. Deperis s pomočjo in na podlagi Semradovega menjenja („Gutachten“). — Kar se tiče železnične črte (linije) skoz soško dolino na Koroško, je bila od Gorice do sv. Lucije že takrat zmerjena, ko je šlo za južno železnico iz Ljubljane v Trst (Duodo-v projekt; žali Bog, da ni obveljal); uni kos pa od sv. Lucije naprej so zmerili l. 1857-8 na stroške kupč. zbornice in municipija gorišk., in kupč. zbornice in mest tržaškega in koroških. Projekt za črto od sv. Lucije do vrh Predela je naredil viši inž. E. Heider, od Predela do Terbiža pa inž. Klemenciewicz. Stroški za premerjenje l. 1857-8 so znesli 28,000 gold., 7000 od teh je plačala Gorica. Prestopimo na sedanji stan reči. Kakor je „U. G.“ že lani omenil, spodriva našo soško črto, črta na Potablu (Pontebio), za katero se Videmci na vso moč poganjajo. Prvo, kar je imel naš odbor storiti, je bilo to, da je pokazal, da se da naša črta skrajšati in boljši kup izdelati, kakor potabeljsk. Semrad je zdaj res dokazal, da se železnica velicega ovinka na Trento lahko ogne, če se ji po mestih, zlasti od Žage do Predela, reči pad ali strmost dá, in če se po tistih merah in načelih izdelata, kakor čez Semering, Brenner in Apevine. Na mesti pada 1-100, ki je bil inženirjem l. 1857 naj večji, nasvetuje Semrad 1-50 in celó 1-40, (t. j. na vsakih 50 ali 40 sežujev naj bi se zvišala za 1 sež.) Po tem takim bi se skrajšala črta od sv. Lucije do Rabeljna za več kot 5 milj in z blizo enakim padom ($\frac{1}{60}$ — $\frac{1}{80}$) na koroški strani, od Stassau-e do Rabeljna, bi se tudi ondod za $1\frac{3}{4}$ m. skrajšala. Črta l. 1857⁹ izmerjena je bila (od Gorice do Belaka) 24.799 milj dolga, po Semradovi presoji samih

17.719; beleško-videmska meri 20.382 m.; torej bi bila naša več ko $2\frac{1}{2}$ m. krajši. — Povrh tega je naša tudi boljši kup, kakor potabeljska; prišla bi stati nekaj čez $27\frac{1}{2}$ milijonā, una pa čez $28\frac{1}{2}$ mil. Zastran potabeljske pravi na dalje Semrad, da bi prizadela takih težav, kakoršnih še nikdar nobena do sih mal izdelanih železnic. Prihodnjic kaj več. —

Vodnikova beseda v četavnici 1.-t. m. (prva v Gorici) sēga že po nekakem čez meje letopisa četavničnega v kronko deželno. Razun navadnega petja, namreč, in godbe smo imeli *prvo glediščno poskušajo*; igrala se je Blčeva „Ilirja oživljena“. Vodnika je deli vrli naš dr. Tonkli, Linhart a g. V. Klavžar, (telegrafist), Zojza pa izvrstni deklamator Ern. Klavžar iz Ročinja. — Tudi vse drugo je šlo po godn. —

Prve dni t. m. je *zgorela* v Gorici ena deklica, ki jo je bila mati samo pri ognju pustila.

Državni zbor

nekako hira. V prvi seji (zbornica poslancov) po božičnih praznikih ($\frac{9}{10}$) se je bilo snidlo namesti 201 (kolikor bi jih moralo zdaj biti) samih 100 poslancov. Tudi poznejih sej se niso nič kaj pridno vdeleževali. Kar se je do sih mal v *polnem* zboru razpravljajo, ni zelo važno. Vse bolj živo pa se vede *finančni odsek*, kateri stroške in dohodke državne za l. 1865 pretresa. Prička in kavsa se z gg. ministri, da je kaj, ker bi menda rad kakih 25 milijonov stroškov prihranil. Zatorej vedno svojo goni, da se je treba stisniti, da se enkrat večnega primankuljeja iznebimo. Ministri ugovarjajo, odsekovci pa na zadnje vendar le skor vsaki znesek enmalo prestrižejo. Bomo videli, kako bo v polnem zboru.

Ogled po svetu.

Težek račun imamo danas s svojimi bravci; že cela dva meseca jim nismo nič povedali, kaj se po širokem svetu godi. Pa škoda ne bo menda velika. Če zvejemo vse žito, ki so ga ves ta čas časniki vsake baže (kterih „U. G.“ po 8-12 in še več na dan povoha in v naglici požrē) omlatili, ne bo vršij ravno tako velik, za pleve pa nihče ne mara. Plete se včasih masikaj, ali splete se malo. Eua reč pa je pred družimi, ktere se tudi „Gospodar“, zlasti ker se med „umne“ šteje, po nikakem ogniti ne more. To je neka taka reč, ktera, kakor kimen v vodo vržen, še vedno svoje kolobare dela, tista zadeva namreč, za ktere voljo so bili časniki uni dan-le hrup zagnali, kakor da bi se bil imel svet podreti. Kaj pa je neki bilo? Nič tacega. Nek 73 leten starček, z eno nogo že v grobu — Pij IX. mu je imē — je bil za božične praznike 80 letnikov med svet zabrusil, in nekteri hrupaželjni časnikarji vseh dežel so se bili va-nje tako zazrili, da je šlo revežem skor za zadnji ostenek zdravih možganov. Toda dovolj šale! Ta zadeva je prevažna; povejmo rajši, kaj in kako je bilo: — Da ima vsaka glava svojo pamet, je že star pregovor. Težko jo, v čemur koli, ljudi pod en klobuk spraviti; to velja tudi v verskih in političkih zadevah; in tudi ta je stara. Ali dandanašnji se je med učenim svetom toliko in taci zmot izcimilo, so v mišljenji, v načelih (naukih) in zahtevanjih take zmešnjave nastale, da je res pri vsem napredovanju v mnogih ozirih vendar narobe svet. Kar je enemu belo, je družemu črno, kar temu drago in sveto, unemu gnjusoba, kar meni resnica in čednost, njemu laž in greh. Vsakteri pa, ker sebe in svoje za nar. modrejši ima, bi rad vse ljudi spreobrnul ter svet po svojem kopitu popfaval in osrečal. Tāko se krivi nauki, ki obsegajo vse kar človek zna in veruje, trosijo v družbah, visokih šolah, po bukvalih, časnikih, državnih zborih itd. Zlasti nevarne in pogubljive pa so take zmote, kedar se jih celō kakā vladā polasti ter njih strup po svojih zapovedih, postavah, dovoljenjih med podložne trosi, in vse tako napeljuje, da taki krivi nauki v državnem življenju meso in kri postanejo. Nekteri teh naukov (in jih imajo za nar. imenitniš iznajdne in dobake našega veka) so tak, da, ko bi kdaj obveljali, ko bi se dr.

žave, ko bi se svet po njih prenesedil, bi ljudje, brez Boga in vere, kakor kozli ali pa kakor — tigri med sabo živeli. K temu pa ne more nihče, če se ni s pametjo skregal, molčati, bodi si Turk, jud ali kristjan, tem manj — se ve da — poglavar našo katoliške cerkve, sveti oče papež. Zatorej so Pij IX. v 19 letih, kar vladajo, že večkrat zoper mnogotere zmotne svoj glas povzdgnili; zdaj pa so dali posebno *zbirko vseh zmot našega časa* napraviti (nabralo se jih je 80) in so jo s posebnim pismom (encikliko) vsem škofom vesoljnega sveta poslali. Podpisali so to silno važno pismo 8. dec. 1864 (prazn. D. Marije brez madeža spočete). Te reči so se po svetu hitro kakor blisk razglasile, in vsi tisti, ki so se čutili po teh 80 členih zadete, so strašen hrup zagnali. Nekatere vlade, p. francoska in tudi luška, nečejo dati škofom dovoljenja, da bi papeževo pismo razglasili. Ali francoski škofje protestujejo na vso moč zoper vladino prepoved in — vsega mogočni Napoleon je v zadregi in skor ne ve, kaj bi z njimi počel. Posebno imeniten je dotični spis kardinala-nadžk. orleanskega *Dupanloup*a, kterega se je v kratkem čez 20 tizent iztisov poprodalo. Kaj, so meč in kanoni memo čudovite moči duha in peresa! Pomenljiva prikazen na duhovnem bojišču našega veka je tudi *pastirski list* nadškofa dunajskega J. O. *Rauscherja*, v kterem omenjeno papeževo „encikliko“ razlaga. Sicer pa vse te reči niso za navadne dušice (bodi si v kateri koli sukuji), ampak za ljudi, kterih bistri duh je vajen po višavah človeškega mišljenja in znanja hoditi. — Ob enem so sv. Oče tudi *sretoleten popolnoma odpustek* podelili, kteri se bode, (kakor je to že 4 krat pod tem papežem bilo) dobival skoz en mesec, ki ga ima vsaki škof za svojo škofijo odločiti. — Zdaj pa ob kratkem še par mrvic: *Prus* zavoljo *Šlesvig-Holštajna* še vedno sline čedi, toda vestna Avstrija mu ju ne mara privoliti. Uni mesec je bil sam pruski kraljevič (princ) Frid. Karol na Dunaji, brž ko ne zastran teh zadev — *Zogerskim in hrovaškim zborom* bo vendar le resnica; spomladi ali po leti se imata neki *sklicati*; na Hrovaškem izdeluje „*bauska konferencija*“ od 4. t. m. novo volitno postavo. — Važnih novic smo te dni iz *Italije* dobili. Zadnje dni pretek. mesca so bile v *Turinu* skoz več večerov demonstracije zoper muistre, državni zbor in kralja zato, ker so vrgli *pod klop sporočilo tiste komisije, ki je preiskavala krivave homatije mesca sept. 1864.* 30. jan. je bil ples pri kralju; razdraženo ljudstvo je vse goste, ki so se v dvor peljali, zasramovalo, kamnje na kočije lučalo itd., da si ravno so bili vojaki po ulicah in trgih razpostavljeni. Mestna gospodstva ni hotela ljudi krotiti. To je kralja tako razžalilo, da je brž 3. dan t. m. v *Florencijo* odrinil (ali ubežal.) —

Cesar Maksimilijan v *Mehiku* si prizadeva kolikor more, da bi svoje cesarstvo utrdil. Vrnivši se po 3mesečnem potovanju po cesarstvu (30. oktobra l. l.) domu, in lotivši se resno državnih opravil, je naletel na velike težave zastran *cerkvenega premoženja*, ki so ga bile poprejšnje (republikanske) vlade cerkvam *vzele* in državi v prid veči del *poprodale*, in ki je zdaj že morda v drugih ali tretjih rokah. Te zadeve so silno zahotane. Duhovščina tirja zdaj, da naj se cerkvi vse povrne, liberalci pa, to je tisti ki so zadovoljni s tem, da so bile posestva cerkvam vzete in prodane, pravijo: prodano, dobro prodano. Cesar ne ve, komu bi ustregel. Ker se pa poravnanje teh zadev ne da dalje odlašati, je izdal 27. dec. l. l. tak dekret, da se je duhovščini, ki mu je naj trdnjši podpora, menda precej zameril. — Vojske zedinjencov (v *severni Ameriki*) z južnimi razdružniki še ni konec; ali zmaga ostane gotovo severnikom.

Iskrica Vredništva. G.-a-pod K: Vašega sost. se ne upamo priobčiti; morebiti bi z njim st. . . stvo razžalili. — Gr-ču v P-h: Ne zameri, tudi ta krat ni bilo prostora. — Dr. L. v A. Pride o svojem času na vrsto. —

V imenu glavnega odbora, Andrej Marušić, odbornik, odgov. vrednik.

V Gorici nat. Paternohi.